

7. Kamilewicz-Rucińska D. Walka o szkolnictwo polskie na Litwie (1945–2000). Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy 2017, t. 17. S. 121–139.
8. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003-06-17, Valstybės žinios, 2003-06-28, nr. 63-2853.
9. Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymo pakietimo Įstatymas, Vinius 2011, Valstybės žinios, nr. Xi-1281.
10. Topolski J. Historia Polski. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2015. 384 s.

Вікторія СУШКО
Науковий керівник – доц. Віктор ГРУШКО

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ВПЛИВУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОНОЛОГІЇ В ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ

У даній статті розглянуто вплив української демонології зокрема на суспільство, його структуру, прослідковуються зміни, що відбувалися в суспільстві після зміни релігії. Ця стаття описує соціальну картину Київської Русі в переломний момент її існування та розвитку.

Ключові слова: волхви, класова система, ієрархія, князівська рада, суспільство, соціальні відносини, правитель, вплив.

Вступ. В сучасному світі важливо розуміти як саме український народ переживав кардинальну зміну релігії та до яких соціальних змін це призвело. Прослідкувавши цю лінію, науковцям буде простіше зрозуміти український менталітет та українців як етнос.

У статті проаналізовано ключові аспекти впливу української демонології на соціум в період Київської Русі.

Метою даної статті є на основі комплексного й об'єктивного аналізу зробити науково обґрунтовані висновки щодо соціального аспекту впливу української демонології в період Київської Русі.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана проблема висвітлювалась у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Лозко Г., Огієнко І., Костомарова М. І., Удода О., Юрія М. та інших.

Виклад основного матеріалу. Кардинальна зміна релігії на державному рівні, безумовно, призвела до наростання ворожих настроїв серед суспільства. Постало питання що ж робити такому соціальному стану як волхви та з ким надалі мають радитися князі? До прикладу, князь Олег навіть не сідав на свого коня, через пересторогу одного з вішунів, як це згадано у «Повісті минулих літ» [4].

Українські волхви належали до представників вищої класової системи суспільства. Вони були такими шанованими, що кожне плем'я чи поселення мало свого віщуна. Найвище в цій духовній ієрархії стояв державний жрець, який мав владу над іншими, а також був близько до князя. «Вірогідно, що всі важливі справи в князівстві вирішувалися на князівських радах, в яких брали участь найшановніші волхви» [2, с. 50].

Щодо функцій волхвів, то вони були надзвичайно різноманітними, адже охоплювали усі сфери життя тогочасного суспільства. Жерці, які були розпорядниками на всіх обрядових іграх, богослужіннях чи жертвоприношеннях, пильно стежили за тим, щоб вироблені протягом віків ритуали виконувалися за всіма правилами. «Волхви-агрономи визначали і встановлювали за зоряним небом строки молінь, оранки, сівби та збирання врожаю» [2, с. 50]. До духовної верстви також належали облакогонителі та храпильники. Перші вміли впливати на погоду та викликати дощ, а другі спеціалізувались на виготовленні талісманів-оберегів.

Звичайно, жерці та волхви користувалися безумовним авторитетом в суспільстві, навіть серед князів. Були випадки, що їх пам'ять вшановували ще довгий час після їхньої смерті. Це простежується в монографії «Дохристиянські вірування українського народу» [3] і там ми знаходимо таке твердження – «Коли потрібно було принести жертву, її приносив кожен за себе або старший в родині, цебто батько; він же був і виконавцем усіх приватних родинних обрядів. А публічні жертви звичайно приносив князь або його бояри» [3, с. 173-174]. Разом із попередньо розглянутою інформацією, воно дає нам підстави висунути припущення, що волхви були потрібні суспільству не як стан, котрий зосереджений лише на ролі посередництва між вищими силами та людьми, а як думка громадськості, яка може впливати на певні рішення правителів. Саме тому стає зрозумілим чому тогочасні бунти проти нової віри очолювались представниками авторитетного духовенства. «Часом конфлікти виникали між церковниками та народом і навіть князями, коли церковні пости збігалися з традиційними святами, що вимагали ритуальної м'ясної їжі. У XII ст. відбувалися запеклі сутички за право дотримання дідівських звичаїв» [2, с. 65].

В період Київської Русі волхвування було на завершальній стадії розвитку завдяки розвиненим соціальним відносинам, а також наявності держави. Проте, через прийняття християнства відбувся

регрес і основні обрядові функції перейняв батько або найстарший чоловік родини. Що ж до такого соціального стану як волхви, то він поступово зникає, натомість у літописах ми знаходимо відомості про відьом, чорнокнижників, чаклунів, знахарів та ворожок, які використовували християнські молитви як прикриття. Відповідно, між такими особами, а також лісниками та повитухами, відбувається певний поділ знань в залежності від їхньої спеціалізації. З цього випливає, що духовний стан жерців поступово почав втрачати свій вплив на суспільство, проте завдяки їхній трансформації вони залишились близькими до потреб, а також проблем громади і їх вирішення. Згодом це призвело до розпаду пантеону язичницьких богів й збагачення образів української демонології.

Варто зауважити, що автори літописів завжди згадували про волхвів з обережністю. Все це можна пояснити лише беззаперечною пошаною народу до них через ще одну їхню важливу функцію: їм приписувалось вміння впливу на всі сили природи, що забезпечували якість врожаю. Як відомо з попередніх розділів, культ землі був основним у давніх слов'ян і саме це, на нашу думку, сприяло зосередженню жерців на проведенні пов'язаних з нею обрядів, що і сприяло їхній авторитетності у суспільстві.

Висновки. З усього вищевказаного, можна зробити висновок, що язичництво стало однією із стихій, котра практично на фундаментальному рівні вирішувала русло розвитку українського суспільства. Особливо це простежується у період зміни релігії, котра через впливові маси суспільства супроводжувала протестами і народними повстаннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костомаров М. І. Слов'янська міфологія / ред. І. М. Дзюба ; упоряд. І. П. Бетко. Київ: Либідь, 1994. 384 с.
2. Лозко Г. Українське язичництво / іл. О. В. Матвієнко. Київ: Укр. центр духов. культури, 2009. 92 с.
3. Огієнко І. Дохристиянські вірування українського народу: іст.-реліг. монографія. Київ: Обереги, 1992. 424 с.
4. Повість врем'яних літ: Літопис (За Іпатським списком) / Пер. з давньоруської, післяслово, комент. В. В. Яременка. К.: Рад. письменник, 1990. 558 с.
5. Удод О., Юрій М. Особливості проукраїнського міфу і язичництва. Україна-Європа-Світ. 2011. № 6-7. С. 324–339.